

Мар'яна ЯГНИЧ

*Здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
marianna2703marianna@gmail.com*

РОЛЬ СИНЕСТЕЗІЇ В НАВЧАННІ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРМЕДІАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

Сучасна освітня парадигма надає велике значення інноваційним методам та підходам до навчання, спрямованим на залучення різних сенсорних систем учнів для максимального засвоєння навчального матеріалу. У цьому контексті синестезія, яка визначається як сприйняття одного типу стимулу, що викликає відчуття в іншому, набуває особливого інтересу серед науково-педагогічної спільноти. Розглядаючи синестезію як мостик між різними сенсорними системами, можна виявити її потенціал у покращенні процесу навчання, зокрема, у контексті вивчення української літератури засобами інтермедіального аналізу.

Оскільки інтермедіальний аналіз передбачає вивчення художніх творів через призму різних медіаформ (звук, колір, образ, слово тощо), опираючись на концепцію синестезії під час вивчення творів української літератури ми поглиблюємо розуміння текстів застосовуючи звукові, візуальні й інші сенсорні засоби.

Сприйняття художнього твору через різні сенсорні канали є складним та багатограним процесом, що лежить в основі інтермедіальності. Розуміння того, як елементи твору впливають на різні аспекти сприйняття, допомагатиме учням аналізувати творчість автора, його мотиви, розкривати глибокі теми та символіку, заховані у тексті, оцінювати вплив цих художніх текстів на їхні почуття.

Сучасна психологія визначає синестезію як особливий спосіб сприйняття дійсності, де термін «synaesthesia» означає «рівнобіжність відчуттів». Це стан, у якому людина переживає враження, що походять від кількох різних відчуттів одночасно. Наприклад, вона може сприймати кольори через звук або відчувати запахи під час читання тексту. Сучасний тлумачний психологічний словник (за ред. В. Шапара) пояснює синестезію як «явище, яке полягає в тому, що якийсь подразник, діючи на відповідний орган відчуттів, поза волею суб'єкта викликає не тільки відчуття, специфічне для даного органа відчуттів, але ще і додаткове відчуття або уявлення, характерне для іншого органа відчуттів» [2, с. 467].

Міжсенсорні асоціації, що виникають у суб'єкта сприймання від взаємодії візуальних, слухових та інших образів мистецтва, обумовлені

інтегративною природою сприйняття їх художнього смислу. Синестезія найбільш виразна у поезії, де слово активізує візуальні й слухові аспекти сприйняття образу. Це свідчить про те, що асоціації людини ґрунтуються на її життєвому досвіді, де різні відчуття і образи є невід'ємною частиною цілісного сприйняття.

Результатом такої взаємодії є виникнення в організмі людини унікальних відчуттів або конфлікт між ними, що відомий як контраст відчуттів. Такі відчуття, що представляють собою взаємодію різних модальностей сприйняття, мають вплив на інтермедіальне сприймання учнями художніх текстів на уроках української літератури, адже стимулюють їх творчі інтерпретації та сприяють розширенню аналітичних здібностей. Синестетичний підхід до вивчення української літератури дозволить школярам відчувати тексти не лише раціонально, але й емоційно та інтуїтивно. Наприклад, під час аналізу поетичних творів можна не лише розглядати метафори і образи, а й відчувати їх кольори та звучання, що допоможе краще усвідомити глибинні почуття ліричного героя.

Використовуючи на уроках української літератури можливості музики, образотворчого мистецтва тощо, вчитель не лише формує в учнів навички творчої діяльності, а й розвиває їх аналітичні здібності, вводить юну особистість у світ звуків, відчуттів, почуттів, явищ, подій та вчинків, які утворюють цілісну картину світу, дають синтетичне уявлення про весь світ.

Як зазначає О. Плотницька, взаємодія різних видів мистецтва на уроці «допомагає відтворити бачення ідеального світу засобами художнього образу, особливими, тільки даній особистості властивими засобами відтворення дійсності» [1, с. 90]. Тож необхідно також враховувати, що синестезія може бути індивідуальним явищем для кожного учня, тому важливо створювати різноманітні навчальні сценарії, які враховують особливості сприймання всіх учасників навчального процесу. Так, відкриваючи світ синестетичного сприйняття художніх творів на уроках української літератури, учні зможуть досягти нові можливості для творчого розвитку та глибшого розуміння мистецтва загалом.

Отже, вивчення художніх творів інтермедіальним аналізом на уроці української літератури, крізь призму синестетичних відчуттів, відкриває нові перспективи для їх творчого сприймання учнями. Шляхом використання різних медіаформ та сенсорних засобів можна стимулювати школярів до більш глибокого осмислення й інтерпретації текстів, а також розвивати їхні критичні, аналітичні, творчі здібності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Плотницька О. В. Проблема інтеграції предметів художньо-естетичного циклу у професійній підготовці майбутніх учителів музики. *Вісник ЖДУ імені Івана Франка*. 2003. Вип. 11. С. 89–91.
2. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків: Прапор, 2007. 640 с. URL: <https://archive.org/details/psycholoh2007/page/466/mode/2up?view=theater>

Наталя ХАЛУПА

*Асистент кафедри інформатики та методики її навчання,
здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
babij_nb@fizmat.tnpu.edu.ua*

ПЕРЕШКОДИ У ФОРМУВАННІ ЦІННОСТЕЙ ГРОМАДЯНИНА ЦИФРОВОГО СВІТУ В КУРСІ ІНФОРМАТИКИ 5-6 КЛАСІВ

Провідною тенденцією розвитку сучасного суспільства є його цифровізація, яка передбачає, перш за все, процес насичення культури цифровими технологіями, процес, який за своїми соціокультурними наслідками може бути поставлений в один ряд з наслідками неолітичної революції, переходом до письмової традиції, винаходом друкарського верстата. В умовах викликів сучасності та стрімкого розвитку технологій перед українським суспільством постає важливе завдання «підготовки громадян до повноцінного життя й результативної діяльності в цифровому світі на базі нових цифрових цінностей» [2, с.87].

Відмінною особливістю цінностей цифрової епохи є особливі умови їх формування, точніше відсутність необхідності створювати спеціальні умови і середовище: так, комп'ютерні офлайн і онлайн-ігри, простір соціальних мереж. Пошукові машини влаштовані так, що всередині них можна пропагувати і транслювати будь-які цінності, обмежень і цензури майже немає. У зв'язку з цим цифрова ера змінює традиційні цінності, іноді спотворюючи їх зміст і зміст, і породжує нові, специфічні характеристики цінностей. Так, класичні первинні функціональні цінності: моральність, етика, добро і зло, соціальні норми і правила – змінюються, піддаючись тиску інформаційних і цифрових технологій. Цінність довіри в цифровому просторі виходить на перший план. В умовах численних способів обміну інформацією вводити в оману стало простіше, але